

NORGES HØYESTERETT

Den 5. april 2017 avsa Høyesterett dom i

HR-2017-716-A, (sak nr. 2016/2156), sivil sak, anke over dom,

A (advokat Helge Skaaraas)

mot

B

C

(advokat Thormod Bjerkholt – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Kallerud**: Saken gjelder om overdragelse av en odelsgård fra far til yngste sønn var en dødsdisposisjon. I så fall går eiendommen inn i dødsboet etter faren, og den eldste sønnen har rett til å overta gården på skiftet etter reglene om åsetesrett.
- (2) D (D) døde 00.00.2014, 53 år gammel. Han etterlot seg samboeren C (C) og to sønner.
- (3) Den eldste sønnen, A (A), er født i 1990. Han bodde på slektsgården sammen med sine foreldre frem til han var om lag seks måneder gammel. Foreldrene gikk da fra hverandre, og A ble med sin mor.
- (4) C og D ble samboere i 1993 og har siden bodd sammen på gården. De fikk sønnen B (B), født 00.00.1997.
- (5) D fikk påvist kreft i 2006. Under en kontroll i 2009 ble det oppdaget spredning. C og D skrev 5. mars 2010 et gjensidig testament hvor de disponerte over sin frie tredjedel til fordel for hverandre.
- (6) Fra 2010 og frem til han døde gjennomgikk D en rekke behandlinger og operasjoner. Fra 2012 til og med mai 2014 fikk han livsforlengende og smertereduserende cellegiftbehandling.

- (7) I en medisinsk vurdering 23. juni 2014 fremgår det at allmenntilstanden da var "rimelig god", og han gjorde sommeren 2014 en del praktisk arbeid på gården sammen med B. Men kreftsykdommen utviklet seg, og journalnotatene fra denne tiden tyder på at han var i ferd med å utvikle resistens mot cellegiften. Under en lengre båtferie i juli 2014 ble D innlagt på sykehus i Danmark på grunn av redusert allmenntilstand og smerter. Han kom seg imidlertid raskt, og da han den 11. juli 2014 var på kontroll, ble det notert i journalen at han var ved "svært god allmenntilstand". Etter dette fortsatte båtferien.
- (8) Mot slutten av juli tiltok smertene og dosene med smertestillende medisiner ble økt fra midten av august. Den 11. september ble det konstatert en ny svulst, og han ble innlagt på sykehus. Av journalen fra hjemreisedagen 13. september 2014 fremgår at det ble bedt om vurdering av kirurgi som alternativ til strålebehandling. Det ble poengtert at tidstap måtte unngås fordi det dreide seg en om en "ung mann med begrenset forventet levetid".
- (9) Henvisning ble sendt til Oslo universitetssykehus med tanke på strålebehandling av svulsten, og det var avtalt at han skulle ta kontakt 16. september 2014.
- (10) Den 00.00.2014 tok D sitt eget liv.
- (11) Det er noe usikkert hvor lenge D ville levd dersom han ikke hadde begått selvmord, men det er anslått et tidsrom fra noen måneder til opp mot ett år.
- (12) Mot slutten av sitt liv var D opptatt av å sikre sin yngste sønn B og samboeren etter at han selv var død. Han vurderte i 2011 å selge gården, men etter grundige overveielser besluttet han å tilby den yngste sønnen å overta den. D mente B var best skikket til å drive gården og hadde sterkere tilknytning til den enn sin bror. I tillegg var D opptatt av at han selv og samboeren kunne bli boende på gården etter overdragelsen.
- (13) Mot slutten av 2013 eller i begynnelsen av 2014 ble D og B enige om at B skulle overta gården.
- (14) Vinteren og våren 2014 arbeidet D intensivt med generasjonsskiftet. Han hadde i 2009, i en annen forbindelse, fått taksert eiendommen. Verdien ble da anslått til mellom 7,5 og 10 millioner kroner. D la til grunn at gården var verdt 7,5 millioner kroner. Frem til utpå våren 2014 var hans tanke at verdien av gården skulle fordeles på hans tre nærmeste med 2,5 millioner kroner til hver, og at B skulle få kjøpe gården til åsetestakst. D tilbød ved flere anledninger A 2,5 millioner kroner mot at han fraskrev seg sin odelsrett. A avsto, og det var klart at han ville reise odels sak dersom gården ble overdratt til B.
- (15) Den 14. april 2014 skrev D og B kontrakt om kjøp av gården for 5 625 000 kroner. Kjøpesummen ble beregnet ut fra en verdi på 7,5 millioner kroner med 25 prosent åsetesfradrag. Det var ikke regulert hvordan kjøpesummen skulle betales. Overtakelse skulle finne sted 1. juni 2014.
- (16) D opprettet 5. mai 2014 et nytt testament hvor han begrenset As arv til lovens minste arv, en million kroner. C skulle, som allerede bestemt i det gjensidige testamentet, motta en tredjepart. Resten av arven skulle gå til B. Det fremgår uttrykkelig at "det sentrale" ved testamentet er å redusere As arv. Bakgrunnen var trolig å begrense As mulighet til å bruke arvemidler til å finansiere løsnings saken.

- (17) Samme dag som D opprettet det nye testamentet, inngikk han og B en ny og mer omfattende kjøpekontrakt. Denne kontrakten trer istedenfor kontrakten inngått 14. april 2014. I den nye kontrakten ga D selgerkreditt på hele kjøpesummen. Det ble også tatt inn en bestemmelse om at D og C skulle ha rett til å disponere hovedhuset på eiendommen så lenge de måtte ønske mot å betale 5 000 kroner per måned i leie. Også i denne kontrakten ble overtakelsestidspunktet satt til 1. juni 2014. Dagen etter at kjøpekontrakten var inngått, 6. mai 2014, ba D om at Fylkesmannen samtykket til å overdra gården til B, som på dette tidspunktet var 17 år, jf. vergemålsloven §§ 39 og 40.
- (18) Advokat Jon Erik Holm ble oppnevnt som setteverge for B 26. mai 2014. Vergen foreslo i brev 25. juli 2014 at Fylkesmannen samtykket til overdragelsen og låneavtalen, men fremholdt at det burde gjøres en del endringer. Blant annet mente settevergen at D burde bære kostnadene med tinglysning av overdragelsen og at betalingen for D og Cs livsvarige leierett burde indeksreguleres.
- (19) Fylkesmannen godkjente 29. juli 2014 overdragelsen med de endringer settevergen hadde foreslått.
- (20) D og B skrev 6. august 2014 en tilleggsavtale hvor D aksepterte indeksregulering av leien og at han skulle dekke tinglysningsomkostningene. Samme dag inngikk de også en låneavtale hvor selgerkreditten ble nærmere regulert. B skylder etter avtalen D 5 625 000 kroner fra det tidspunkt eiendommen overskjøtes til ham. Lånet forrentes med 5 prosent per år. Rentene betales årlig, første gang 1. desember 2014. Ved påkrav forfaller lånet i sin helhet med 30 dagers betalingsfrist. Ved D' død forfaller lånet med 60 dagers betalingsfrist. I låneavtalen forpliktet C seg til, på visse vilkår, å avstå fra å kreve sin arv etter testamentet inntil B var i stand til å løse henne ut. Formålet var angitt å være å "sikre B gården" og at A skulle få "minst mulig" etter D. Det bestemmes videre at arven til C ikke skal hindre B i å bli sittende med gården, og at partene ser for seg at C skal få sin arv utbetalt når B er 25 år.
- (21) Settevergen godkjente transaksjonene 4. september 2014. Overdragelsen av gården til B ble tinglyst 10. september 2014.
- (22) Samme dag som D tok sitt liv – 15. september 2014 – ba han om at C undersøkte med advokat Bjerkholt, som hadde bistått med overføringen av gården, om "alt var i orden". Han fikk bekreftet at tinglysningen var gjennomført.
- (23) Kort tid etter at D var død ble det klart at A holdt fast på at han ville kreve eiendommen på odel. Han bestred også lovligheten av salget til B som han mente var en ugyldig dødsdisposisjon. I mars 2015 tok han ut stevning mot B og C. Odelsaken er stilt i bero i påvente av utfallet av tvisten om overdragelsen av eiendommen til B.
- (24) Sarpsborg tingrett avsa 1. oktober 2015 dom med slik domsslutning:
- "1. De saksøkte frifinnes.**
  - 2. Testament av 05.05.2014 er gyldig.**
  - 3. Hver part dekker egne sakskostnader."**

- (25) Tingretten kom til at overdragelsen av gården fra D til B var en livsdisposisjon. Avtalen var etter tingrettens oppfatning gjensidig bebyrdende, og den var ment å ha en realitet for begge parter. Domsslutningens punkt 2 er i samsvar med partenes felles påstand, og det er ikke lenger tvist om testamentets gyldighet.
- (26) A anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett som 10. oktober 2016 avsa dom med slik domsslutning:
- "1. Anken forkastes.**
- 2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler A 103 000 – etthundreogtretusen – kroner til B og C innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen."**
- (27) Også lagmannsretten kom til at det var inngått en gjensidig bebyrdende avtale mellom D og B og at den innebar, og var ment å innebære, en realitet for partene.
- (28) A har anket til Høyesterett over rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen.
- (29) Den ankende part – A – har i det vesentlige gjort gjeldende:
- (30) Åsetesretten kan ikke disponeres over ved testament, og A er som åsetesarving vernet mot alle D' dødsdisposisjoner. Det gjelder uavhengig av om det foreligger et gaveelement ved overføringen. Det er altså tilstrekkelig til å konstatere ugyldighet at overføringen var en dødsdisposisjon. Det vern som åsetesretten er gitt i Grunnloven § 117, må ikke gjøres illusorisk ved at retten godtar arrangementer som frarøver den best åsetesberettigede hans rett.
- (31) Overdragelsen av gården til B er en dødsdisposisjon. Etter den helhetsvurdering som må foretas, er det klart at D' disposisjon ikke hadde – eller var ment å ha – noen realitet for ham mens han levde. Det er arvelaterens forhold som er av interesse, ikke mottakerens. Vurderingen må knyttes til det tidspunkt da bindende avtale ble inngått. I saken her ble avtalen om overdragelse først bindende ved settevergens godkjennelse 4. september 2014.
- (32) Overføringen av gården hadde minimale praktiske konsekvenser for D. Han ble boende på gården, pengestrømmene gikk stort sett som før og han beholdt gårdsredskapene. Avtalene var innrettet slik at overføringen ikke fikk noen reelle økonomiske konsekvenser for D. Det formelle – blant annet tinglysning og godkjenning av settevergen og Fylkesmannen – var riktignok ordnet. Men det skjedde etter at D hadde blitt vesentlig sykere og bare få dager før han tok sitt liv. Og det var D som skulle dekke tinglysningskostnadene.
- (33) Subsidiært anfører A at overføringen av gården ikke bare var en dødsdisposisjon, men også en gave fra D til B. Overføringen må under enhver omstendighet kjennes ugyldig på dette grunnlaget. Allerede åsetesfradraget på 25 prosent innebærer en gave, i alle fall når overføringen er bestridt av den best berettigede. Verdsettelsen av gården er uansett så lav at det skjer en formuesoverføring fra D til B, og det var hensikten.
- (34) Endelig anføres at overføringen av gården skjedde på dødsleiet. Også her er det situasjonen på tidspunktet for settevergens godkjenning – 4. september 2014 – som er avgjørende. Da var det klart at D hadde kort tid igjen å leve, og det var han klar over.

(35) A har lagt ned slik påstand:

- "1. Ds dødsbo er eier av landbruksseiendommen X, gnr. 00 bnr. 00 og gnr. 00 bnr. 00, i Y kommune.
2. B utsteder til Ds dødsbo, innen 14 dager fra dommens forkynnelse for ham, skjøte på gnr. 00 bnr. 00 og gnr. 00 bnr. 00 i Y kommune.
3. C og B dømmes en for begge og begge for en til å erstatte As sakskostnader for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett."

(36) Ankemotpartene – B og C – har i det vesentlige gjort gjeldende:

(37) Åsetesretten viker for livsdisposisjoner. Overføringen av gården fra D til B var en gyldig livsdisposisjon i form av en gjensidig bebyrdende avtale. Også realiteten for B må trekkes inn i vurderingen. Grensedragningen mellom livs- og dødsdisposisjoner er den samme for disposisjoner av betydning for åsetesretten som for andre transaksjoner. Grunnloven § 117 setter bare skranke for lovgiverens adgang til å oppheve åsetesretten og har ingen betydning i saken.

(38) Om overdragelsen hadde livsrealitet for D må vurderes ut fra situasjonen da D bestemte seg for å overføre gården til B og tok de første kontraktsmessige skritt for å ordne dette, altså vinteren og våren 2014. Til tross for kreftsykdommen var D da i god allmenntilstand og overføringen hadde både formell og praktisk realitet for ham.

(39) Overdragelsen innebar ingen gave fra D til B. Åsetesfradrag er vanlig også ved overføring til andre slektninger enn den best åsetesberettigede. Det ville innebære noe helt nytt om åsetesfradrag skulle anses som en gave. Verdsettelsen var også for øvrig rimelig og fornuftig.

(40) D tok sitt liv før sykdommen var kommet så langt at han var på "dødsleiet".

(41) B og C har lagt ned slik påstand:

- "1. Anken forkastes.
2. A dømmes til innen 2 – to – uker å erstatte B og C deres sakskostnader for Høyesterett."

(42) *Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.*

(43) Ved vurderingen av om farens overføring av odelsgården til yngste sønn krenket eldste sønns åsetesrett, tar jeg utgangspunkt i odelsloven § 51. De relevante delene av første ledd første og andre punktum lyder:

"Når eigaren av odelsjord eller odlingsjord døyr og jorda går i arv til etterkomarane hans, har ein av desse rett til på skifte å få denne utlagt til seg ... . Denne retten ... blir kalla åsetesrett ..."

(44) Åsetesretten kan, som det fremgår av ordlyden, bare gjøres gjeldende på dødsboskifte og er en rett til et bestemt naturallegg; "odelsjord eller odlingsjord". Den eiendom som kreves overtatt i kraft av åsetesretten, må altså høre til dødsboet. Finnes eiendommen i boet, har arvingen med best åsetesrett – her A som eldste sønn, jf. odelsloven § 52 – krav

på å få den utlagt til seg. Er eiendommen solgt før dødsfallet er åsetesretten derimot i utgangspunktet tapt.

- (45) Åsetesretten er altså ikke vernet mot livsdisposisjoner. Men en arvelater kan ikke gjøre inngrep i åsetesretten ved testament eller andre dødsdisposisjoner. Disse rettslige utgangspunktene er i samsvar med det som uttales i juridisk teori, se Peter Lødrup og John Asland, Arverett, 6. utgave side 235, Evald Jon Strøm og Odd Jarl Pedersen, Kommentar til Odelsloven av 1974 side 138, Ola Rygg, Oluf Skarpnes og Thor Falkanger, Odelsloven, kommentarutgave, 2011 side 245.
- (46) Spørsmålet i saken her er altså om overdragelsen av gården fra D til B var en livsdisposisjon eller en dødsdisposisjon. Dersom overdragelsen var en livsdisposisjon, var gården ikke i boet ved dødsfallet. A har i så fall ikke kunnet gjøre gjeldende sin åsetesrett og derfor mistet muligheten til å overta eiendommen etter rimelig åsetestakst, jf. odelsloven § 56. Han er da henvist til å søke å løse eiendommen på odel. Verdsettingen skjer i tilfelle ved odelstakst, jf. odelsloven § 49. Var derimot overføringen av eiendommen en dødsdisposisjon, må avtalen mellom D og B settes til side slik at eiendommen går inn i dødsboet, og A har sin åsetesrett i behold.
- (47) Grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner er omtalt i et eget kapittel i NOU 2014: 1 "Ny arvelov" side 89 flg. Med utgangspunkt i de nyeste dommene på området, Rt-2007-776 og Rt-2008-1589, angir utvalget grensen slik på side 89:
- "Det viktigste kjennetegnet på dødsdisposisjonen er ... at den får realitet etter arvelaterens død, og at dette var arvelaterens mening eller formål: Disposisjonen var ikke ment å ha, og fikk heller ikke, realitet for arvelateren i hans eller hennes levetid. For å bli ansett som livsdisposisjon, må disposisjonen ha fått, eller vært ment å få, realitet for arvelateren i hans eller hennes levetid (livsrealitet)."**
- (48) Jeg er enig i at de kriterier utvalget her angir er de sentrale når det skal avgjøres om det foreligger en livs- eller en dødsdisposisjon.
- (49) Som det fremgår av det siterte, konsentreres oppmerksomheten om *arvelaterens forhold*. Det er naturlig; det er arvelaterens disposisjon som eventuelt skal settes til side. Det må gjelde også hvor det som her foreligger et avtaleforhold. Om avtalen har realitet for den andre kontraktsparten, er nok i praksis først og fremst av betydning i den grad det kan kaste bevismessig lys over arvelaterens forhold.
- (50) Når det skal avgjøres om det foreligger en dødsdisposisjon, må det foretas en *helhetsvurdering* hvor en rekke momenter kan inngå i skjønnet, jf. Rt-2007-776 avsnitt 35 og NOU 2014: 1 side 91. Av betydning for saken her nevner jeg at utvalget fremholder at "ment realitet" likestilles med "faktisk realitet". Videre fremhever utvalget at det er uten betydning om arvelateren hadde et arvefordelingsformål dersom disposisjonen har fått tilstrekkelig livsrealitet for ham. Jeg slutter meg til disse utgangspunktene, som er forankret i tidligere rettspraksis, jf. utvalgets videre henvisninger på side 89–90.
- (51) Etter mitt syn må grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner trekkes ut fra de kriterier jeg har redegjort for også når det er spørsmål om åsetesretten er i behold. Jeg kan ikke se at Grunnloven § 117, som gir vern mot at odels- og åsetesretten oppheves, gir noen føringer for den nærmere grensedragningen mellom livs- og dødsdisposisjoner.

- (52) Partene er uenige om *tidspunktet for vurderingen*: Skal virkningene for D først vurderes fra det tidspunkt avtalen ble bindende for begge parter i september 2014? Eller skal også forhold forut for dette – først og fremst undertegning av kontraktene på vårparten – trekkes inn?
- (53) I Rt-1978-1083 heter det at det ved vurderingen av om overføringen av et gårdsbruk var en dødsdisposisjon "ligger nær å ta som utgangspunkt situasjonen da [arvelateren] gav fra seg gården". I Rt-1982-1165 ble det tatt utgangspunkt i hvordan situasjonen fremstilte seg for arvelateren "da kjøpekontrakten og skjøtet [på gårdsbruket] ble opprettet". Og i Rt-1995-996 – som også gjaldt overføring av et gårdsbruk – heter det at vurderingen bør skje med "utgangspunkt i forholdene slik de fremsto for partene på avtaletidspunktet". De to første avgjørelsene gir en viss støtte for å feste oppmerksomheten ved det tidspunkt arvelateren foretar sin rettslige disposisjon, ikke et mulig senere tidspunkt hvor begge parter er bundet. Men den særegne situasjon som foreligger i saken her er ikke berørt, og sakene gir begrenset veiledning.
- (54) Etter mitt syn må det riktige være å ta utgangspunkt i tidspunktet for inngåelse av kjøpekontraktene i april og i begynnelsen av mai. Ved å undertegne kjøpekontraktene ga D for sin del formelt og ugjenkallelig uttrykk for at hans siktemål var å overføre gården til B på de vilkår som fremgikk av kontrakten. Dersom de nødvendige godkjennelser ble gitt fra setteverge og fylkesmann måtte D gi fra seg gården i henhold til kontrakten med mindre de senere endringene var av en så gjennomgripende karakter at D måtte ventes å påberope dem for å bli fri plikten til å overdra. Intet i saken tyder på dette. Tvert imot understreker de videre hendelser frem mot dødsfallet D' sterke gjennomføringsvilje.
- (55) Jeg går så over til *den konkrete vurderingen* av om overføringen av gården hadde, eller var ment å ha, livsrealitet for D.
- (56) Det er ingen tvil om at D i sitt arbeid med generasjonsskiftet også disponerte med tanke på å *fordele arven* etter seg. Etter å ha forsøkt andre løsninger, endte han også opp med å gi ulik arv til sønnene for å oppnå den løsningen han mente var den beste; at B overtok gården og at C var sikret boretts også etter at han var død. Det er også på det rene at hans disposisjoner hadde sammenheng med hans kreftsykdom, og vissheten om at han hadde begrenset levetid igjen.
- (57) Som jeg tidligere har fremholdt, medfører imidlertid ikke arvefordelingshensikt at overføringen er en dødsdisposisjon dersom den også har livsrealitet. D' sykdom, og selvmord etter at han hadde forsikret seg om at "alt var i orden" med eiendomsoverdragelsen, danner et bakteppe for saken. Det avgjørende er imidlertid om hans disposisjoner fikk, eller var ment å få, realitet for ham i hans levetid.
- (58) Den *formelle gjennomføringen* av en eiendomsoverdragelse er tillagt vekt i rettspraksis, men er ikke alene avgjørende, se Rt-2007-776 avsnittene 35 og 45 og Rt-2008-1589 avsnitt 33.
- (59) I saken her gjorde arvelateren mye for å ordne overføringen juridisk og formelt. I tillegg til testamentsbestemmelsene, sørget han for detaljert kjøpekontrakt med avtalt overtakelse på et tidspunkt han utvilsomt regnet med å være i live, sørget for boretts for både seg og samboeren, regulerte selgerkreditten i egen låneavtale, ivaretok de krav som fulgte av at sønnen var mindreårig og tinglyste skjøte slik at løsningsfristen i odelsloven § 40 første

ledd begynte å løpe. Settevergens forslag til realitetsendringer i kontrakten, som D aksepterte, er i tillegg en indikasjon på at overføringen også for utenforstående ble oppfattet som reell på gjennomføringstidspunktet. Det samme er Fylkesmannens vedtak hvor sakens realiteter gjennomgås grundig og hvor det blant annet legges stor vekt på "settevergens opplevelse av at det er den umyndiges ønske som nå skal gjennomføres". Dette kaster bevismessig lys over realiteten også for D.

- (60) Den *langvarige og omfattende overføringsprosessen* viser ikke bare en fast og sterk gjennomføringsvilje, men indikerer også at D reelt mente å overføre eierrådigheten til B mens han selv var i live. Overdragelsen har ikke preg av å være proforma. Det er dessuten ikke urimelig å anta at når D så ettertrykkelig ga fra seg den formelle eierrådigheten til slektsgården mens han levde, har det også en følelsesmessig side, ikke minst i den konfliktsituasjon som oppsto med den eldste sønnen.
- (61) På det *praktiske plan* skjedde mindre. Men det var ikke mye som det var naturlig, eller påtrengende, å endre umiddelbart. Inntrykket av rettspraksis er også at det ikke nødvendigvis kreves store praktiske endringer for at en eiendomsoverdragelse anses som en livsdisposisjon, se eksempelvis Rt-1955-68 og Rt-1978-1083 hvor det fremgår at det sentrale er hvilke disposisjoner som er nødvendige og naturlige ved den aktuelle type overdragelse.
- (62) I kraft av den avtalte boretten ble D og samboeren boende på gården også etter det avtalte overtakelsestidspunktet 1. juni 2014, noe som er vanlig ved generasjonsskifter i landbruket. I tillegg kom at B bodde hjemme og overtok en landbrukseiendom i svært ung alder. At faren fortsatt ville være engasjert i gården så lenge han maktet, er naturlig.
- (63) Den ankende part har anført at overdragelsen ikke hadde økonomisk betydning for D mens han levde. Blant annet fremheves at han ikke fikk oppgjør for gården, at renteinntektene fra lånet dekket bortfallet av jordleien og de nye husleieutgiftene for ham og C, at inntektene fra utleieenheter på gården fortsatte å gå inn på D' konto, at det ikke ble foretatt noe pro et contra oppgjør per overtakelsesdatoen og at det ikke var truffet avtale om gårdens driftsløsøre.
- (64) Det kan nok være at de økonomiske realitetene ble lite synlige i D' levetid. Men det er etter mitt syn ikke avgjørende. Selgerkreditt er ikke uvanlig, og jeg antar dessuten at de økonomiske realitetene – særlig at B hadde overtatt risikoen ved driften av eiendommen – ville blitt mer synlige utover høsten og frem mot årsskiftet. Da avtalene ble inngått måtte D ha god grunn til å regne med at han ville oppleve dette. Det var uansett først ved årsskiftet at det ble påtrengende å sørge for at inntekter og utgifter ble tilordnet riktig skattesubjekt. Jordveien på gården var leid bort, og jeg kan ikke se at det ville innebåret noen nevneverdig realitetsendring for D om han også hadde gjort avtale om driftsløsøret.
- (65) Jeg legger til at når disposisjonen anses foretatt allerede våren 2014 er det klart at D ikke var på "dødsleiet" da han overførte gården. Selv om han led av uheldelig kreft, var tilstanden hans da så vidt god at det ikke forelå en betydelig risiko for at han skulle dø i nær fremtid. Det er heller ikke noe som tilsier at han da hadde planlagt å ta sitt eget liv. Spørsmålet om overføringen kan være ugyldig fordi det var en gave gitt på dødsleiet, jf. arveloven § 53, oppstår dermed ikke.

- (66) I likhet med de tidligere instanser er jeg kommet til at overdragelsen av eiendommen må anses som en livsdisposisjon. Eiendommen kan dermed ikke kreves overført til dødsboet etter D, og A kan ikke gjøre åsetesrett gjeldende på skiftet.
- (67) Anken må etter dette forkastes.
- (68) B og C har påstått seg tilkjent sakskostnader for Høyesterett. Jeg kan ikke se at det er grunn til å fravike hovedregelen i tvisteloven § 20-2. Det er lagt frem omkostningsoppgave på 228 589 kroner inklusiv merverdiavgift, som legges til grunn.
- (69) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler A til B og C i felleskap 228 589 – tohundreogtjueåttetusenfemhundreogåttini – kroner innen to uker fra forkynnelsen av dommen.

- (70) Dommer **Falch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (71) Kst. dommer **Kaasen:** Likeså.
- (72) Dommer **Berglund:** Likeså.
- (73) Dommar **Utgård:** Det same.
- (74) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler A til B og C i felleskap 228 589 – tohundreogtjueåttetusenfemhundreogåttini – kroner innen to uker fra forkynnelsen av dommen.

Riktig utskrift bekrefte: